

ANEKS 1: OSNOVNE INFORMACIJE O PRAVOSUĐU U SRBIJI

Ovaj Aneks pruža neke osnovne informacije o nedavnim reformama u pravosuđu u Srbiji, trenutnoj strukturi i upravljačkim aranžmanima, kao i informacije o relevantnim učesnicima pravosudnog sistema.

i. Istorijat reformi u pravosuđu

1. Niz reformi usvojenih tokom protekle decenije prikazuje različite poglede na pitanje kako bi trebalo upravljati pravosudnim sistemom, a posebno sudovima.

2. Nakon demokratskih promena 2000. godine, usledile su različite inicijative za reformu pravosuđa, koje su ujedno predstavljale jedan od prioriteta Vlade u to vreme. Paket zakona o pravosuđu¹ je usvojen 2001. godine, i, prema Indeksu reforme sudstva u Srbiji Američkog udruženja pravnika, „pružio pravosuđu ovlašćenja bez presedana da reguliše svoje poslove”, uključujući osnivanje prvog Visokog saveta sudstva (VSS). Međutim, veliki broj ovih funkcija je ograničen tokom 2002. i 2003. godine. U aprilu 2003. godine, uloga VSS u postavljanju tužilaca, na primer, je u potpunosti ukinuta.² U aprilu 2004. godine usvojen je još jedan paket zakona, kojim je sudstvo povratilo deo institucionalne nezavisnosti i dobilo veću ulogu u imenovanju sudija i predsednika sudova. Ovim zakonima je takođe formirana Komisija za reformu pravosuđa. Cilj Komisije je bio da doprinese reformi zakonodavstva, da započne programe obuke u pravosuđu, i da pruži saradnju u međunarodnim naporima usmerenim ka unapređenju nezavisnosti srpskog pravosuđa u skladu sa evropskim pravnim standardima.³ Rad Komisije je rezultirao razvijanjem Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period 2006-2011. godine, koju je najavilo Ministarstvo pravde u julu 2005. godine.

3. Narodna skupština je u maju 2006. godine usvojila prvu Nacionalnu strategiju reforme pravosuđa za period 2006-2011. godine, što su mnogi opisali kao potvrdu vere u budućnost Srbije. Okvir Strategije se fokusirao na unapređenje nezavisnosti, transparentnosti, odgovornosti i efikasnosti pravosuđa kroz niz kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih reformi. Ustav iz 2006. godine obuhvata određeni broj preporuka strategije, uključujući promene u ulozi i ovlašćenjima Visokog saveta sudstva (VSS), i formiranje Državnog veća tužilaca (DVT). Međutim, mali broj organizacija civilnog društva, strukovnih i poslovnih grupa je pokazalo aktivno interesovanje za strategiju i njenu implementaciju.

4. Proces izbora svih sudija (od strane VSS) i tužilaca (od strane DVT) najavljena je 2009. godine. U okviru tog procesa, ukupan broj sudija i tužilaca smanjen je za 30%, pa tako više od 800 od ukupno 3,000

¹Zakon o sudijama, Zakon o uređenju sudova, Zakon o sedištimapodručjusudovajavnih tužilaštava, Zakon o javnom tužilaštvu, i Zakon o Visokomsavetusudstva, Službeni glasnik RS, br. 63/01, od 8. novembra 2001. godine

²Indeks reforme sudstva Američkog udruženja pravnika za Srbiju iz decembra 2003. godine

³Indeks reforme sudstva Američkog udruženja pravnika za Srbiju iz septembra 2005. godine, Tom II na 2.

sudija nije reizabrano.⁴ Takođe, oko 170 tužilaca i zamenika tužilaca nije ponovo postavljeno. Veliki broj sudija i tužilaca koji nisu reizabrani su podneli žalbe Ustavnom sudu (oko 1,500 takvih žalbi je podneto). U decembru 2010. godine, usvojene su zakonske izmene na osnovu kojih su vraćeni predmeti iz Ustavnog suda u Savete na dalje postupanje u reviziji. Usledio je drugi krug odluka dva Saveta, a 109 sudija i 29 tužilaca je reizabrano. Sudije i tužioci koji nisu reizabrani uložili su novu žalbu Ustavnom sudu, koji je doneo odluku da revizija odluka o reizboru nije ispravila nedostatke procesa ponovnog izbora. Ustavni sud je doneo odluku da VSS i DVT nisu primenili objektivne kriterijume za reizbor; da sudije i tužioci nisu bili adekvatno saslušani tokom postupka; i da Saveti nisu dali adekvatna obrazloženja odluka o reizboru. Ustavni sud je naložio ponovno postavljanje svih sudija i tužilaca koji su uložili žalbu nakon što nisu reizabrani. Ova odluka Ustavnog suda iz 2012. godine dovela je do reintegracije oko 800 sudija i 120 javnih tužilaca i zamenika tužilaca, što predstavlja trećinu ukupnog broja. Saveti su ispoštovali rok od 60 dana, koji je odredio Ustavni sud, za ponovno postavljanje sudija i tužilaca.

5. U maju 2012. godine, parlamentarni izbori u Srbiji doveli su na vlast nove stranake, pa su promene u vladajućoj koaliciji dovele do promena u rukovodstvu Ministarstva pravde.⁵Narodna skupština je, u julu 2013. godine, usvojila Nacionalnu strategiju reforme pravosuđa za period 2013-2018⁶, kao i prateći Akcioni plan.⁷Ova Strategija predstavlja nastavak osnovnih reformskih procesa sadržanih u Strategiji iz 2006. godine. Strategija iz 2013. godine je zasnovana na pet ključnih načela: nezavisnost, nepristrasnost i kvalitet pravde, stručnost, odgovornost i efikasnost. Strategija takođe poziva na određene promene u Ustavu Republike Srbije kako bi se rešila pitanja koja su eksperti Evropske unije (EU) opisali kao nedostatak sudske nezavisnosti u nekim delovima Ustava iz 2006. godine.⁸Prateći Akcioni plan precizira konkretne mere za dostizanje ciljeva Strategije.Komisija za sprovođenje Strategije, sastavljena od predstavnika glavnih aktera, zadužena je za nadzor i merenje napretka u sprovođenju Strategije i Akcionog Plana.

ii. Sistem sudova u Srbiji

6. Postoje dve kategorije sudova, formirane Ustavom i osnovane po zakonu. Jedini sudovi formirani po Ustavu Srbije iz 2006. godine su Ustavni sud i Vrhovni kasacioni sud. Svi ostali sudovi su osnovani po Zakonu o uređenju sudova; zajednički naziv za ove sudove je sudovi redovne nadležnosti. Sudovi republičkog ranga su: Vrhovni kasacioni sud, Upravni sud, Prekršajni apelacioni sudi Privredni apelacioni sud.⁹

⁴Brojod 3,000 uključuje prekršajne sudije: do 2010. godine, prekršajne sudije nisu bile deopravosudnog sistema pa je tokom procesa reizbora razmatrano da li bi trebalo da postanu deopravosuđa. Pogledati ispod.

⁵Pored organizacionih promena, Ministarstvo pravde je promenjeno u Ministarstvo pravde i državne uprave.

⁶Službeni glasnik RS, Br. 57/2013.

⁷Službeni glasnik RS, Br. 71/2013.

⁸Uloga Narodne skupštine u izboru sudija i zamenika javnih tužilaca, uloga Narodne skupštine u izboru predsednika sudova i javnih tužilaca, uloga Narodne skupštine u izboru članova VSS i DVT

⁹Član 13. Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS Br. 166/08, 04/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2013

7. Ustavni sud je formiran 2008. godine, nakon usvajanja Ustava 2006. godine. Ustavni sud čini 15 sudija sa devetogodišnjim mandatom koji može biti obnovljen; pet sudija imenuje Narodna skupština, pet sudija imenuje predsednik Republike Srbije, a preostalih pet sudija imenuje opšta sednica Vrhovnog kasacionog suda. Sud donosi odluke o ustavnosti zakonodavnih akata i o ustavnim žalbama za kršenje ljudskih prava kroz pojedinačne akte ili delovanje državnih organa. Sud takođe odlučuje da li su zakoni, ostala opšta akta i ratifikovani međunarodni sporazumi u saglasnosti sa Ustavom, kao i o sukobima nadležnosti.

8. Sistem sudova u Srbiji sastoji se od sudova opšte nadležnosti i sudova posebne nadležnosti. Sudovi opšte nadležnosti su Vrhovni kasacioni sud, apelacioni sudovi, viši sudovi i osnovni sudovi. Sudovi posebne nadležnosti su Upravni sud, privredni sudovi, Privredni apelacioni sud, prekršajni sudovi i Prekršajni apelacioni sud (poznat kao Viši prekršajni sud u periodu od 2010. do 2013. godine).¹⁰

¹⁰Član 11, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

[ovde ubaciti mapu nove mreže sudova]

(a) Sudovi opšte nadležnosti

9. **Najviši sud u Srbiji je Vrhovni kasacioni sud formiran na osnovu Ustava Srbije iz 2006. godine, i njegova nadležnost je propisana zakonom.**¹¹ Predsednika suda bira Narodna skupština od sudija tog suda, nakon preporuke VSS, i nakon što Narodna skupština pribavi mišljenja Opšte sednice Vrhovnog kasacionog suda i kompetentnog odbora Narodne skupštine.¹²

10. **Vrhovni kasacioni sud ima dvostruku ulogu, kao najviši sud u zemlji i kao kasacioni sud.** U nadležnosti koju ima kao vrhovni sud, Vrhovni kasacioni sud je nadležan za vanredne pravne lekove protiv odluka drugih sudova u Srbiji; za odlučivanje o sukobu nadležnosti među sudovima, i prenos nadležnosti sudova „radi lakšeg vođenja postupka ili zbog drugih važnih razloga”.¹³ U nadležnosti koju ima kao kasacioni sud, VKS obezbeđuje jedinstvenu sudsku primenu prava i jednakost stranaka u sudskim postupcima, razmatra primenu zakona i drugih propisa i rad sudova. VKS takođe imenuje pet od 15 sudija Ustavnog suda Srbije.¹⁴ Vrhovni kasacioni sud ima 35 sudija, i predstavlja neposredno višu instancu za Privredni apelacioni sud, Prekršajni apelacioni sud, Upravni sud i četiri apelaciona suda.¹⁵

11. **Apelacioni sudovi su osnovani i počeli su sa radom 1. januara 2010. godine u skladu sa reformom i novim uređenjem sudova.** Četiri apelaciona sude su smeštena u Beogradu, Kragujevcu, Nišu i Novom Sadu. Osnovani su po zakonu, a ne po Ustavu Srbije.¹⁶ Ovi sudovi, koji ukupno imaju 228 sudija, odlučuju o žalbama na odluke osnovnih i viših sudova. Apelacioni sudovi takođe imaju neposrednu nadležnost nad žalbama na presude u građansko-pravnim sporovima, i nad žalbama na presude u krivičnom postupku.¹⁷

12. **Viši sudovi su uvedeni u pravosudni sistem Srbije 2010. godine i preuzeli su deo nadležnosti ranijih okružnih sudova.**¹⁸ Od 1. januara 2014. godine, osnovano je 25 viših sudova sa ukupno 377 sudija.¹⁹ Kod krivičnih dela, viši sudovi imaju nadležnost za dela za koja je zaprećena kazna zatvora od najmanje 10 godina; sva dela koja uključuju zločine iz mržnje, pranje novca, i odavanje službene tajne; kao i za postupak za izručenje. Kao sud druge instance, viši sud odlučuje o određivanju mera obezbeđenja prisustva okrivljenog, i o krivičnim delima sa maksimalnom zaprećenom kaznom zatvora od 5 godina i o kaznama. U svim višim sudovima takođe postoje posebna odeljenja za postupanje prema maloletnicima,

¹¹Ovaj sud je pravni naslednik Vrhovnog suda osnovanog po Ustavu Srbije iz 1990. godine, kada je Srbija bila deo Socijalističke federativne Republike Jugoslavije.

¹²Član 79. Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 16/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012, 101/2013.

¹³Član 30, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08, 104/09, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011 i 101/2013.

¹⁴Član 30, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08, Ustav Republike Srbije, Član 172.

¹⁵Član 15, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

¹⁶Član 6, Zakona o sedištimai područjima sudova i javnih tužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008.

¹⁷Član 24, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

¹⁸Od 1. januara 2010. god, osnovano je 26 viših sudova¹⁸ sa ukupno 276 sudija – Odluka VSS, 16. decembar, 2009. god, Br. 06-00-0034/2009-01.

¹⁹Član 4 Zakona o sedištimai područjima sudova i javnih tužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 101/2013.

a Viši sud u Beogradu ima specijalno odeljenje za ratne zločine i organizovani kriminal.²⁰ Kod građanskopravnih sporova, primarna nadležnost viših sudova takođe obuhvata građanskopravne sporove u kojima je dozvoljeno izjavljivanje revizije kao vanredni pravni lek;²¹ ovi sudovi takođe imaju prvostepenu nadležnost za širok spektar radnih sporova i sporova iz domena intelektualne svojine. Kao sudovi drugostepene nadležnosti, viši sudovi odlučuju o žalbama na odluke osnovnih sudova u građanskopravnim sporovima, na presude u sporovima male vrednosti; i u vanparničnim postupcima.²²

13. Osnovni sudovi su 2010. godine osnovani sa novim uređenjem sudova kao sudovi prvog stepena za većinu predmeta. Osnovni sudovi praktično imaju istu nadležnost kao 138 opštinskih sudova koji su postojali pre 2010. godine. Među redovnim sudovima, broj i sedišta osnovnih sudova u Srbiji se najviše menjao između 2009. i 2014. godine: taj broj je smanjen na 34 osnovna suda 2010. godine, a mnogi sudovi su bili smešteni na nekoliko lokacija.²³ Od 1. januara 2014. godine, Srbija je ponovo povećala broj osnovnih sudova sa postojećih 34 na 66 osnovna suda; neki sudovi su nastavili sa radom na više lokacija. Osnovni sudovi trenutno imaju ukupno 1.430 sudijskih mesta (1.423 je popunjeno).²⁴ Osnovni sudovi su prvostepeni sudovi, za krivična dela za koja je kao glavna kazna predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina. Oni takođe imaju nadležnost nad velikim brojem građanskopravnih sporova (parnica), uključujući stambene sporove; sporove povodom zasnivanja, postojanja ili prestanka radnog odnosa; u vezi sa pravima, obavezama i odgovornostima iz radnog odnosa; naknadi štete koju zaposleni pretrpi na radu i druge radne sporove.²⁵ I viši i apelacioni sudovi odlučuju o žalbama na odluke osnovnih sudova.

14. Osnovni sudovi, zajedno sa prekršajnim sudovima koji su obrađeni u daljem tekstu, dobijaju najveći obim predmeta (u 2012. godini, osnovni i prekršajni sudovi su primili 84% od ukupnog broja predmeta u Srbiji).

(b) Sudovi posebne nadležnosti

15. Prekršajni sudovi, koji su ranije bili *sui generis* organi uprave, postali su deo pravosuđa 2010. godine. Nakon što su 1. januara 2014. godine stupile na snagu promene u mreži sudova, sada postoje 44 Prekršajna suda, od kojih se nekoliko nalazi na više lokacija, pa je ukupan broj lokacija prekršajnih sudova 143. Prekršajni sudovi imaju širok spektar nadležnosti. Oni su prvostepeni sudovi za prekršaje, osim ako su ti prekršaji u nadležnosti organa uprave i imaju nadležnost nad saobraćajnim prekršajima i propisima koje usvajaju lokalne samouprave. Prekršajni sudovi su nadležni za prekršaje sa maksimalnom zaprećenom kaznom zatvora do 60 dana. Međutim, ovi prekršaji takođe obuhvataju poreske prekršaje, carinske prekršaje; prekršaje u vezi sa spoljnom trgovinom; stranim valutama; prekršaje predviđene Zakonom o finansiranju političkih partija, Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti,

²⁰ Član 23, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

²¹ Član 403 Zakona o parničnom postupku.

²² Član 23. Zakona o uređenju sudova.

²³ Član 3, Zakona o sedištimai područjimasudovai javnihtužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 166/08

²⁴ Član 3, Zakona o sedištimai područjimasudovai javnihtužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 101/2013.

²⁵ Član 22, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

i u vezi sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (srpski zakon o slobodi informacija).²⁶ Prekršajni apelacioni sud (od 2010.do 2013. godine poznat pod nazivom Viši prekršajni sud),²⁷ koji se nalazi u Beogradu, i ima odeljenja u Kragujevcu, Nišu i Novom Sadu,²⁸ odlučuje o žalbama na odluke prekršajnih sudova, o žalbama na odluke koje u prekršajnom postupku donose organi uprave, o sukobu nadležnosti među prekršajnim sudovima i prenošenju mesne nadležnosti prekršajnih sudova.²⁹

16.Upravni sud Srbije je još jedan od sudova koji su osnovani 2010. godine i ovaj sud sudi u upravnim sporovima.³⁰ Upravni sud odlučuje u upravnim sporovima o zakonitosti konačnih upravnih akata i o zakonitosti pojedinačnih akata kojima se odlučuje o pravima, obavezama ili zakonskim interesima, u slučajevima u kojima u konkretnom slučaju zakoni ne predviđaju nikakvu drugu sudsku zaštitu. Vrhovni kasacioni sud odlučuje o žalbama na odluke koje donosi Upravni sud, po žalbi stane u sporu. Upravni sud ima ukupno 37 sudija, i takođe se nalazi u Beogradu, sa odeljenjima u Kragujevcu, Nišu i Novom Sadu.³¹

17.Privredni sudovi i Privredni apelacioni sud su nadležni u sporovima između domaćih i stranih privrednih društava, preduzeća, zadruga i preduzetnika. Osnovano je 16 privrednih sudova za provodnom nadležnošću nad nizom privrednih sporova i statusom privrednih subjekata, uključujući privatizaciju,³² i oblast intelektualne svojine.³³

(c) Sudije

18. Sudijama je garantovana nezavisnost u sudijskom radu prema Ustavu Srbije³⁴ i po Zakonu o sudijama.³⁵ Ukupan broj sudija prema sistematizaciji je 2.931, dok je 2.831 sudijskih mesta popunjeno. Sudije, za prvi izbor, trenutno predlaže Visoki savet sudstva, a imenuje ih Narodna skupština.³⁶ VSS ima isključivu nadležnost da odluči o izboru sudije na stalnu funkciju, nakon što je sudija završio početni trogodišnji mandat.³⁷ Međutim, Srbija planira da izmeni Ustav,³⁸ kako bi se islučila uloga Narodne skupštine u izboru sudija i predsednika sudova. Kao prelazna mera, izmenjen je Zakon o sudijama u novembru 2013. godine, tako da VSS predlaže Narodnoj skupštini samo jednog kandidata

²⁶ Član 39, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

²⁷ Član 28, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

²⁸ Član 7, Zakona o sedištimaj područijima sudova i javnih tužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 101/2013.

²⁹ Član 28. Zakona o uređenju sudova.

³⁰ Član 29, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

³¹ Član 8. Zakona o sedištimaj područijima sudova i javnih tužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 101/2013

³² Član 25, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

³³ Član 5. Zakona o sedištimaj područijima sudova i javnih tužilaštava, Službeni glasnik RS, Br. 101/2013.

³⁴ Član 142, Ustava Republike Srbije.

³⁵ Član 1, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 58/2009 – odluka US i 104/2009, izmenjen kroz Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sudijama, objavljen u Službenom glasniku RS Br. 101/2010.

³⁶ Član 51, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 58/2009 – odluka US i 104/2009, izmenjen kroz Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sudijama, objavljen u Službenom glasniku RS, Br. 101/2010.

³⁷ Član 52, “

³⁸ Prema Akcionom planu koji proizilazi iz Strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018.

za svako upražnjeno sudijsko mesto, radi promovisanja nezavisnosti sudstva.³⁹ Predsednike sudova predlaže VSS, iz reda sudija sudova istog ili višeg stepena⁴⁰, a Narodna skupština ih bira na funkcije predsednika sudova⁴¹, mada, kako je gore navedeno, Akcioni plan Nacionalne strategije reforme pravosuđa predviđa da Narodna skupština neće imati nikakvu ulogu u njihovom imenovanju u budućnosti. Kao prelazna mera do izmene Ustava, a na osnovu Akcionog plana Strategije za reformu pravosuđa, Narodna skupština je u novembru 2013. godine usvojila izmene i dopune Zakona o sudijama tako da Visoki savet sudstva predlaže Narodnoj skupštini samo jednog kandidata za upražnjenu funkciju predsednika suda. Nakon izmena Zakona o sudijama u novembru 2013. godine, predsednici suda mogu biti imenovani na samo jedan petogodišnji mandat (ranije su predsednici sudova služili četvorogodišnji mandat i mogli su biti ponovo birani).⁴²

19. Predsednik neposredno višeg suda ima pravo da nadzire upravu nižeg suda i da preispituje rad predsednika nižeg suda. Predsednik neposredno višeg suda višeg suda ima pravo da nadzire sudsku upravu nižeg suda i da donese akte iz delokruga predsednika nižeg suda, u slučaju nečinjenja tog predsednika.⁴³

(d) Sudijski pomoćnici

20. Sudijski pomoćnik je zajednički termin za sudijske saradnike, više sudijske saradnike i sudske savetnike.⁴⁴ Njihov posao se sastoji od pružanja pomoći sudiji, izrade sudskih odluka, procene pravnih pitanja, sudske prakse i pravne literature, izradi pravnih mišljenja, kao i obavljanje drugih poslova. Sudijski pomoćnik je lice sa položenim pravosudnim ispitom, a viši sudijski saradnik nakon položenog pravosudnog ispita mora imati najmanje dve godine radnog iskustva u pravnoj struci. Sudski savetnik je lice koje ispunjava uslove za sudiju višeg suda. Sudski savetnik obavlja stručne poslove značajne za sudsko odeljenje, ili ceo sud. Položaj sudskog savetnika postoji u sudovima republičkog ranga.

(e) Sudije porotnici

21. Prema Ustavu⁴⁵ sudije porotnici bi trebalo da učestvuju na suđenjima u mnogim predmetima, kao članovi veća, sa pravima i obavezama sudije. To je predviđeno kao neka vrsta interne kontrole

³⁹Član 50, Zakona o sudijama, Službeni glasnik, Br. 116/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012 i 101/2013.

⁴⁰Član 69, “

⁴¹Članovi 10 i 71, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 58/2009 – odluka US i 104/2009, izmena kroz Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sudijama, objavljen u Službenom glasniku RS, Br. 101/2010.

⁴²Član 72, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012 i 101/2013.

⁴³Član 54, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 116/08, 04/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013.

⁴⁴Ekvivalentno je I za tužilačke pomoćnike.

⁴⁵Član 99 paragraf 1.

profesionalnih sudija. Zakon o krivičnom postupku, Zakon o parničnom postupku,⁴⁶ i Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela⁴⁷ određuju u kojim će slučajevima sudije porotnici sedeti u većima.

22. Sudije porotnike imenuje VSS, na predlog Ministarstva pravde i državne uprave. Oni se imenuju na petogodišnji mandat i mogu biti ponovo imenovani.⁴⁸ Svaki građanin Srbije starosti između 18 i 70 godina u vreme imenovanja, a koji je „dostojan funkcije“, ali nije advokat (pogledati stranu 18 za informacije o advokatima i Advokatskoj komori), može biti imenovan kao sudija porotnik.⁴⁹ U Srbiji postoji 3.026 sudija porotnika. Sudije porotnici dobijaju naknadu svih troškova povezanih sa suđenjem i nadoknadu koju određuje VSS.⁵⁰

(e) Javni tužioci

23. Javno tužilaštvo je nezavistan državni organ uspostavljen Ustavom Srbije, sa posebnim dužnostima utvrđenim zakonom.⁵¹ Zakon o javnom tužilaštvu navodi da su svi tužioci nezavisni u svom radu, i da je zabranjen uticaj zakonodavne i izvršne grane vlasti.⁵² Organizacija tužilaštava u Srbiji odgovara uređenju sudova (osnovni, viši, apelacioni stepen). Postoji ukupno 393 zamenika javnog tužioca u osnovnim javnim tužilaštvima (442 pozicija po sistematizaciji), 162 zamenika javnih tužilaca u višim javnim tužilaštvima (179 pozicija po sistematizaciji), i 62 u Apelacionim javnim tužilaštvima (72 pozicije po sistematizaciji), 11 zamenika u Republičkom javnom tužilaštvu (15 pozicija po sistematizaciji), kao i 16 zamenika javnog tužioca za organizovani kriminal (25 mesta po sistematizaciji) i 8 za ratne zločine. organizovani kriminal. U toku je proces izbora 4 apelaciona javna tužioca, 2 zamenika za Tužilaštvo za organizovani kriminal, 15 zamenika za viša i 47 za osnovna javna tužilaštva, što ukupno čini 64 zamenička mesta i 4 za apelacione javne tužioce.

24. Od 1. oktobra 2013. godine, kada je novi Zakon o krivičnom postupku stupio na snagu, tužiocu su, umesto istražnih sudija, postali odgovorni za rukovođenje istraga o krivičnim delima.⁵³ Jedan od ciljeva novog Zakona je skraćivanje istražne faze. Javni tužilac je ovlašćen⁵⁴ da upravlja predistražnim postupkom; da odluči da li da preduzme ili odloži krivično gonjenje; da sprovodi istrage; da zaključuje sporazume o priznanju krivice, da se dogovara o alternativnim sankcijama (koncept „oportuniteta“) i o sporazumima o priznanju krivice; da podnosi i zastupa optužnicu pred nadležnim sudom; da odbaci

⁴⁶ Član 35, Zakon o parničnom postupku, Službeni glasnik RS, 72/2011, 49/2013, 74/2013.

⁴⁷ Članovi 42-44, Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela, Službeni glasnik RS, Br. 85/2005.

⁴⁸ Članovi 81-82, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012 i 101/2013.

⁴⁹ Članovi 82 i 85, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012 i 101/2013.

⁵⁰ Član 87, Zakona o sudijama, Službeni glasnik RS, No. 116/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012 i 101/2013.

⁵¹ Član 156, Ustava Republike Srbije.

⁵² Član 5, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁵³ Član 603 Zakona o krivičnom postupku navodi da sudovi treba da završe sve istrage započete po prethodnom zakonu. Zastarije slučajeve, u koji manije počela zvanična sudska istraga, svi istražni postupak će obavljati primarno tužioci, mada sudije mogu biti uključene u nekim delovima preliminarog postupka.

⁵⁴ Član 285, Zakon o krivičnom postupku, Službeni glasnik RS, Br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013 i 45/2013.

optužbu; da podnosi žalbe protiv sudskih odluka koje nisu pravosnažne, i da podnosi vanredne pravne lekove protiv pravosnažnih sudskih odluka.

25. Dana 1. oktobra 2013 godine, oko 38.000 istražnih predmeta (skraćeni postupak i redovni postupci) prebačeno je iz sudova u javna tužilaštva. Ovo će zahtevati da tužioci rade u novim oblastima, kao što su upravljanje slučajevima; unakrsno ispitivanje, i zaštita prava žrtava.

26. Republički javni tužilac (RJT) je najviši tužilac u zemlji i ima posebnu kancelariju.⁵⁵ Republičkog javnog tužioca predlaže Vlada sa liste kandidata koju priprema DVT, a bira ga Narodna skupština na šestogodišnji mandat, nakon čijeg isteka može biti ponovo imenovan.⁵⁶ Svi javni tužioci su podređeni RJT, a sva javna tužilaštava su podređena RJT⁵⁷. RJT odgovara Narodnoj skupštini za rad tužilaca, kao i za rad RJT.⁵⁸

27. DVT predlaže javne tužioce Vladi, koja ih zatim nominuje, a imenuje ih Narodna skupština⁵⁹. DVT predlaže, a Narodna skupština bira zamenike javnog tužioca za njihov prvi trogodišnji mandat⁶⁰. Nacionalna strategija za reformu pravosuđa iz 2013. godine sadrži planirane izmene Ustava, koje bi isključile bilo kakvu ulogu Narodne skupštine u imenovanju javnih tužilaca i zamenika javnog tužioca. Kao prelazna mera jačanja nezavisnosti tužilaca, Narodna skupština je u novembru 2013. godine usvojila izmene Zakona o javnom tužilaštvu, tako da DVT sada predlaže Narodnoj skupštini samo jednog kandidata za svako upražnjeno mesto za zamenika javnog tužioca.⁶¹ Međutim, izmena nije obuhvatila sličnu odredbu za izbor javnih tužilaca, tako da za njih DVT predlaže Vladi listu sa jednim ili više kandidata, a Vlada zatim predlaže Narodnoj skupštini jednog ili više kandidata za svako upražnjeno mesto.⁶² DVT takođe odlučuje da li bi zamenik javnog tužioca trebalo da bude imenovan na stalnu funkciju nakon njegovog/njenog prvog trogodišnjeg mandata.⁶³

iii. Upravljanje sudovima u Srbiji

28. Odgovornost za sudski sistem u Srbiji je sada podeljena između VSS i Ministarstva pravde i državne uprave. Ustav Srbije iz 2006. godine, uspostavio je sadašnji oblik VSS, iako mnoge od odgovornosti Saveta proizilaze iz zakona, a ne Ustava.

29. VSS ima mešoviti sastav koji se sastoji od sudija, predstavnika advokata, akademske zajednice i članova po službenoj dužnosti koji su predstavnici izvršne i zakonodavne grane vlasti. Među 11 članova VSS nalaze se predsednik Vrhovnog kasacionog suda (koji takođe predsedava VSS), ministar pravde i

⁵⁵ Član 157, Ustava Republike Srbije; Član 13, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁵⁶ Član 158, Ustava Republike Srbije; Član 74, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁵⁷ Član 16, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁵⁸ Član 160, Ustava Republike Srbije

⁵⁹ Član 159, Ustava Republike Srbije; Član 74, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁶⁰ Član 159, Ustava Republike Srbije; Članovi 75 i 78-82, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁶¹ Član 75, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011, 101/2011, 38/2012, 121/2012, 101/2013.

⁶² Član 74, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011, 101/2011, 38/2012, 121/2012, 101/2013.

⁶³ Član 159, Ustava Republike Srbije; Član 75, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

državne uprave, i predsedavajući Odbora za pravosuđe Narodne skupštine. Tu je takođe i preostalih osam članova, među kojima su šest sudija koje je izabrala Narodna skupština na petogodišnje mandate, jedan advokat i jedan profesor prava.

30. VSS je odgovoran za upravljanje mnogim aspektima pravosuđa u Srbiji. Savet je odgovoran za izbor, napredovanje, disciplinu i etičku sudija. Savet predlaže Narodnoj skupštini nove sudije za izbor, i ima isključivu nadležnost u utvrđivanju da li te nove sudije treba da dobiju stalne funkcije nakon početnom trogodišnjeg mandata.⁶⁴ Pored toga, VSS utvrđuje opšte smernice za unutrašnje uređenje sudova; održava lične listove sudija, sudija porotnika i sudskog osoblja; utvrđuje broj sudija i sudija porotnika za svaki sud; definiše nastavne planove za početnu obuku sudija u Pravosudnoj akademiji, odobrava nastavni program za kontinuiranu obuku sudija i sudskog osoblja, i prati sprovođenje te obuke; ocenjuje učinak svih sudija, uključujući i predsednike sudova; VSS predlaže budžet za „tekuće rashode“ sudova i raspoređuje ih; kontroliše trošenje odobrenih sredstava; nadgleda finansijsko i materijalno poslovanje sudova, i sprovodi mnoge aspekte Nacionalne strategije za reformu pravosuđa.⁶⁵

31. Ministarstvo pravde i državne uprave, međutim, zadržava značajnu odgovornost za vođenje sudova i nije uvek jasno razgraničenje između dužnosti VSS i dužnosti Ministarstva pravde i državne uprave. Ministarstvo pravde i državne uprave je po zakonu odgovorno za „praćenje“ rada sudova i nadzor nad primenom Sudskog poslovnika u sudovima; prikupljanje statističkih i drugih podataka; odobravanje pravila za unutrašnju organizaciju i klasifikaciju radnih mesta u sudovima; nadzor nad sudovima kako bi se utvrdilo da li se poštuju zakonski rokovi; postupanje po pritužbama i predstavkama, i predlaganje delova budžeta namenjenog investicijama, projektima i drugim programima u pravosuđu. Ministarstvo je takođe odgovorno za obezbeđivanje sudskih prostorija i opreme, materijala i bezbednosti sudova, kao i za nadzor na finansijskim i materijalnim poslovanjem sudova i VSS. Ostale obaveze Ministarstva uključuju organizaciju i razvijanje informacionih sistema za sudove; razvijanje i sprovođenje kapitalnih projekata i „drugih programa“ u sudovima, i imenovanje i razrešenje sudskih veštaka i sudskih tumača.⁶⁶ Ministarstvo takođe određuje pravila za sudske troškove koje plaćaju stranke.⁶⁷ Ministarstvo pravde i državne uprave ima nadležnost za donošenje Sudskog poslovnika prema članu 74. Zakona o uređenju sudova (pogledati tekst ispod). Odgovornosti VSS i Ministarstva pravde i državne uprave za upravljanje sudovima postoje uporedo sa nadležnostima Vrhovnog kasacionog suda, što je već navedeno.

Sudskim poslovníkom propisuju se unutrašnje uređenje i rad suda, a naročito: uređenje i rad odeljenja i drugih unutrašnjih jedinica suda; rad zajedničke sednice odeljenja i sednice svih sudija; obaveštavanje javnosti o radu sudova; vođenje postupka i dostavljanje odluka na jezicima nacionalnim manjina; pružanje pravne pomoći i održavanje sudskih dana; pružanje međunarodne pravne pomoći; evidentiranje, pozivanje i raspoređivanje sudija porotnika; utvrđivanje obaveze predsednika suda za podnošenje podataka neophodnih za održavanje ličnih

⁶⁴ Član 13, Zakona o Visokomsavetustva.

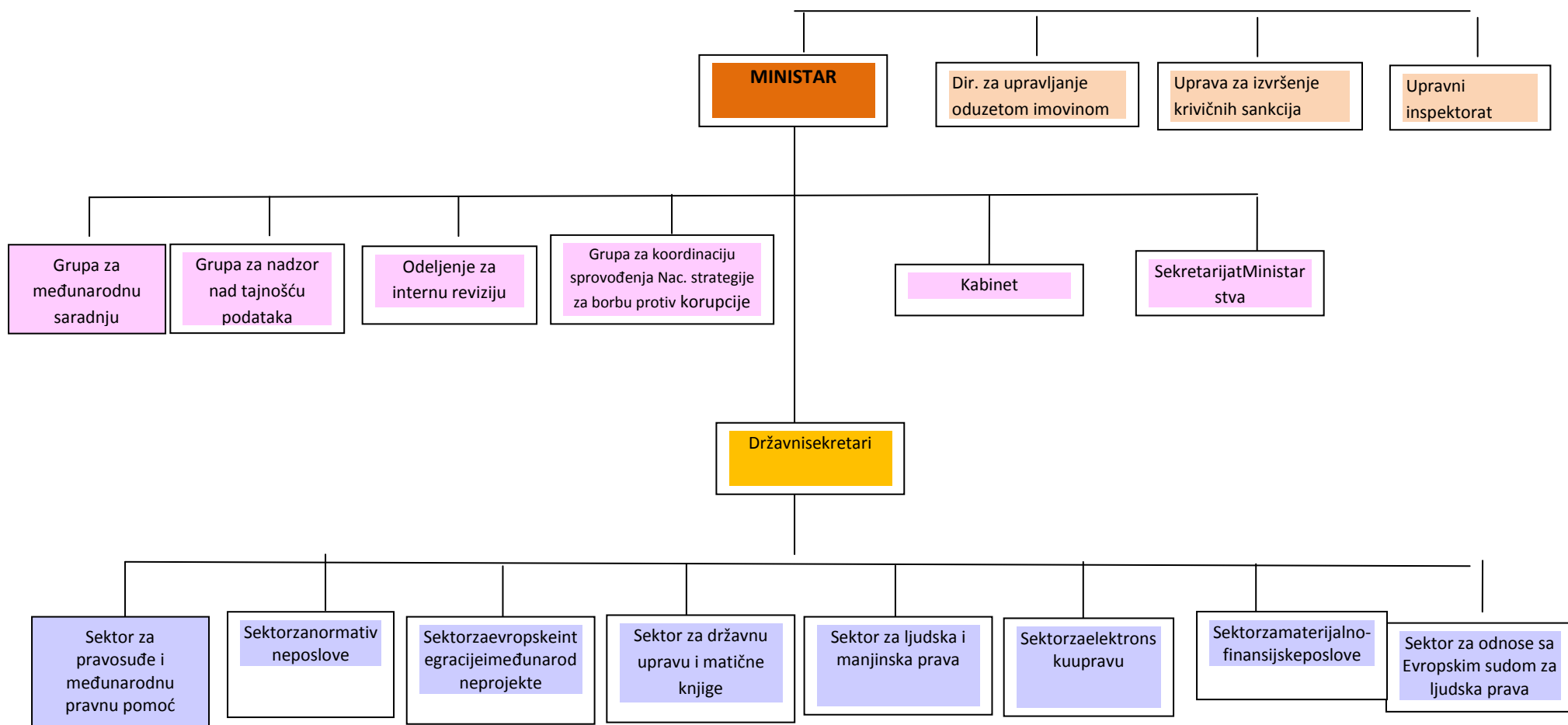
⁶⁵ Član 13, „i članovi 70 i 83, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013.

⁶⁶ Članovi 70, 75 i 84, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013.

⁶⁷ Član 86, Zakon o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013.

evidencija; pripravnička praksa; postupanje sudskog osoblja sa strankama; vođenje upisnika i pomoćnih knjiga; postupanje po spisima; postupanje po predstavkama i pritužbama; vođenje statistika i izrada izvještaja o radu; naplata novčanih kazni, troškova krivičnog postupka i oduzete imovinske koristi; postupanje sa sudskim depozitima; uvođenje zajedničkih službi u mestima s više sudova i drugih pravosudnih organa; odevanje sudija, sudskog osoblja, stranaka, drugih učesnika u sudskom postupku i svih koji svoje poslove obavljaju u sudu, kao i druga pitanja uređenja i rada suda.

Slika1 Trenutna organizaciona struktura Ministarstva pravde i državne uprave

32. **Izmene Zakona o uređenju sudova iz decembra 2013. godine, predvidele su prenos nadležnosti iz Ministarstva na VSS od 1. juna 2016. godine.** VSS će preuzeti sledeće nadležnosti: kriterijumi za određivanje broja sudskog osoblja i širok spektar zadataka sudske uprave.⁶⁸ VSS će takođe raspoređivati sredstva za kapitalne troškove.

33. **Ministarstvo finansija (MF) nadgleda finansijsko poslovanje VSS i Ministarstva pravde i državne uprave.** Ministarstvo finansija deli sa VSS i Ministarstvom pravde i državne uprave nadzor nad namenskim budžetskim sredstvima za rad sudova. Ministarstvo finansija sa VSS i Ministarstvom pravde i državne uprave takođe vrši nadzor nad „finansijskim i materijalnim poslovanjem“ VSS i Ministarstva pravde i državne uprave.⁶⁹

iv. Upravljanje tužilaštvima u Srbiji

34. **Odgovornost za upravljanje tužilačkim sistemom je u nadležnosti DVT.** DVT je još jedan organ osnovan Ustavom iz 2006. godine, ali su obaveze i nadležnost i Veća detaljno regulisani zakonom. Veće ima 11 članova uključujući Republičkog javnog tužioca (koji je ujedno i predsednik DVT), ministra pravde i državne uprave, predsedavajućeg Odbora za pravosuđe Narodne skupštine. Ostalih osam članova bira Narodna skupština: šest javnih tužilaca ili zamenika javnog tužioca biraju njihove kolege (najmanje jedan od njih mora biti iz Vojvodine) koje DVT predlaže Narodnoj skupštini, jedan advokat koga bira Advokatska komora Srbije i jedan profesor prava koji se bira na zajedničkoj sednici dekana pravnih fakulteta Srbije.⁷⁰ Šest izabranih članova direktno biraju tužioci i zamenici tužilaca. Kao i u VSS, izabrani članovi DVT se biraju na petogodišnje mandate.⁷¹

35. **DVT ima ključnu ulogu u izboru Republičkog javnog tužioca, javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca.** DVT sastavlja listu kandidata, koju prosleđuje Vladi za predlaganje Narodnoj skupštini.⁷² Kada su izabrani, Republički javni tužilac i javni tužioci mogu služiti mandat od šest godina.⁷³ Kao što je već pomenuto, DVT je takođe odgovoran za predlaganje zamenika javnih tužilaca Narodnoj skupštini. Nakon što ovi zamenici završe trogodišnji mandat, DVT odlučuje da li će oni biti izabrani na stalne funkcije kao zamenici javnih tužilaca.⁷⁴

36. **Mnoge druge nadležnosti DVT su slične nadležnostima VSS.** DVT može razrešiti ili unaprediti zamenike javnih tužilaca; igra značajnu ulogu u disciplini i evaluaciji javnih tužilaca; utvrđuje nastavni

⁶⁸ Nadzor rada sudova; prikupljanje statističkih i drugih podataka; usvajanje sudskih pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i klasifikaciji radnih mesta; nadzor nad postupcima u slučajevima sa zakonskim rokovima i postupanje po predstavkama i pritužbama; predlaganje dela budžeta namenjenog za investicije, projekte i druge programe za rad pravosudnih organa; obezbeđivanje prostora, opreme i materijala i bezbednosti u sudovima; nadzor nad finansijskim i materijalnim poslovanjem sudova i Visokog saveta sudstva; organizaciju i razvijanje informacionog sistema; organizacija, razvoj i održavanje baze pravnih akata; razvijanje i sprovođenje kapitalnih projekata i drugih programa za sudsku vlast; imenovanje i razrešenje sudskih veštaka i sudskih tumača.

⁶⁹ Član 84, Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁷⁰ Član 20, Zakona o Državnom veću tužilaca, Službeni glasnik RS, Br. 116/08.

⁷¹ Član 5, Zakona o Državnom veću tužilaca, Službeni glasnik RS, Br. 116/08.

⁷² Član 13, Zakona o Državnom veću tužilaca, Službeni glasnik RS, Br. 116/08.

⁷³ Član 158, Ustava Republike Srbije; Članovi 55 i 74, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁷⁴ Član 13, Zakona o javnom tužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

program za početnu obuku zamenika javnih tužilaca i tužilačkih pomoćnika; predlaže nastavni plan za kontinuiranu obuku javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca; donosi etički kodeks; predlaže budžet za „tekuće rashode“ kancelarija javnih tužilaca i raspoređuje ih; i sprovodi mnoge aspekte Nacionalne strategije za reformu pravosuđa. DVT takođe imenuje vršioce dužnosti Javnih tužilaca i donosi odluku o udaljenju Republičkog javnog tužioca.⁷⁵

37. Javni tužioci u Višim javnim tužilaštvima nadgledaju i usmeravaju rad Osnovnih javnih tužilaštava na njihovoj teritoriji.⁷⁶ Republički javni tužilac takođe predlaže napredne programe obuke za javne tužioce i njihove zamenike.⁷⁷ Ministarstvo pravde i državne uprave, međutim, zadržava značajnu odgovornost za rukovođenje tužilaštvima, uključujući usvajanje Poslovnika o radu u tužilaštvu i nadgledanje primene Poslovnika.

v. Povezane institucije i akteri

(a) Pravosudna akademija

38. Pravosudna akademija je počela sa radom 2010. godine, i pruža početnu obuku sudijskim i tužilačkim kandidatima, kao i stalnu obuku za sudije, tužioce i sudsko osoblje.⁷⁸ Pravosudna akademija je pravni sledbenik Pravosudnog centra za obuku sudija i tužilaca. Učesnici 30-mesečnog programa prolaze kroz početnu obuku, predavanja i praktično stažiranje u vezi sa građanskopravnim pitanjima (parnica), krivičnim pravom, prekršajnim pravom i tužilačkom praksom. VSS i DVT utvrđuju broj polaznika koji će biti primljeni na Akademiju svake godine, a polaznici se biraju na osnovu rezultata javnog testiranja. Prijemni ispit se sastoji od praktičnog testa, teorijskog testa i testa ličnosti.⁷⁹ Kandidati se primaju na osnovu rangiranja njihovih ispitnih rezultata.

39. Početna obuke studenata su organizovane u sudovima, tužilaštvima i uz nadzor mentora. Polaznici polažu završni ispit na kraju početne obuke, koji obuhvata praktičnu simulaciju tri dana suđenja, uključujući i dan parnice, jedan dan krivičnog postupka, i dan kada studenti nastupaju kao tužioci.

40. Kandidati koji uspešno završe program početne obuke dobijaju prednost prilikom imenovanja za sudije ili tužioce.⁸⁰ Međutim, odluka Ustavnog suda od dana 6. februara 2014. godine, može značiti da zakonska prednost polaznika Pravosudne akademije prilikom imenovanja na funkcije neće više biti važeća.⁸¹ Udruženje sudijskih i tužilačkih pomoćnika Srbije,⁸² osnovano je kao reakcija na prednost koja

⁷⁵ Član 13, Zakona o Državnomvećutužilaca, Službeni glasnik RS, Br. 116/08.

⁷⁶ Član 31, Zakona o javnomtužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁷⁷ Član 29, Zakona o javnomtužilaštvu, Službeni glasnik RS, Br. 166/08.

⁷⁸ Član 1, Zakona o Pravosudnoj akademiji, Službeni glasnik RS, Br. 104/2009

⁷⁹ Pravosudna akademija je razvila softver za pravljenje testova kako bi se izbegle nepotrebe.

⁸⁰ Prva generacija studenata je uspešno završila program početne obuke, svi su položili završni ispit i izabrani su na sudijske i tužilačke funkcije 2013. godine.

⁸¹ Članovi 26-27, Zakona o Pravosudnoj akademiji, Službeni glasnik RS, Br. 104/2009

⁸² U februaru 2014. godine, Udruženje sudijskih i tužilačkih pomoćnika se podelilo na dva udruženja, pošto imaju različite poglede na moguća rešenja nakon odluke Ustavnog suda.

se daje diplomcima Pravosudne akademije prilikom imenovanja na sudijske i tužilačke funkcije, u odnosu na sudijske i tužilačke pomoćnike koji su ispunjavali zahteve za sudijske i tužilačke funkcije pre osnivanja Pravosudne akademije. Udruženje sudijskih i tužilačkih pomoćnika podnelo je inicijativu za ocenu ustavnosti Zakona o Pravosudnoj akademiji.

(b) Izvršitelji

41. Privatni izvršitelji su uvedeni 2011. godine, radi unapređenja izvršenja sudskih odluka povezanih sa naplatom dugovanja.⁸³Zakonom o izvršenju i obezbeđenju predviđeno je da izvršitelje imenovanuje Ministarstvo pravde i državne uprave radi sprovođenja izvršenja, u skladu sa odlukom o izvršenju, i radi sprovođenja drugih ovlašćenja koja su im poverena u skladu sa Zakonom.⁸⁴ Za naplatu računa komunalnih usluga, privatni izvršitelji mogu da deluju na osnovu izvšnih isprava (tj. fakture i računi), umesto na osnovu sudske odluke. Privatni izvršitelji i sudski izvršitelji imaju isto ovlašćenje za izvršenje materije, ali se bave različitim slučajevima. Sudski izvršitelji su ovlašćeni u oblasti porodičnog prava i vraćanja zaposlenih na posao, što su funkcije koje mogu obavljati samo sudski izvršitelji.⁸⁵ Privatni izvršitelji se mogu baviti samo slučajevima izvršenja koji su započeti od 1. maja 2012. godine.⁸⁶

42. Izvršitelji moraju da imaju diplomu pravnog fakulteta, najmanje dve godine radnog iskustva u izvršenju, ili tri godine radnog iskustva na pravnim poslovima i položen ispit za izvršitelja. Prva grupa izvršitelja koji su položili kvalifikacioni ispit, položili su zakletvu u maju 2012. godine. Iako Ministarstvo pravde i državne uprave utvrđuje broj privatnih izvršitelja koji će biti imenovani, Zakon predviđa da se 1 izvršitelj imenuje na 25.000 stanovnika, a trenutno ima 130 izvršitelja. Teritorijalna nadležnost za svakog privatnog izvršitelja odgovara područjima određenih sudova. Privatni izvršitelji automatski postaju članovi svoje komore, koja je u velikoj meri samoupravna. Ispit za izvršitelja se mora održavati najmanje jednom godišnje.⁸⁷ Ministarstvo pravde i državne uprave određuje datum i mesto ispita, kao i veće koje se sastoji od predstavnika Ministarstva pravde i državne uprave, sudova i Komore izvršitelja.

(c) Javni beležnici (notari)

43. Zakon o javnom beležništvu⁸⁸ je usvojen u maju 2011. godine, a njegova primena je odložena za septembar 2014. godine. Izmene Zakona koje su usvojene u februaru 2013. godine su značajno povećale ovlašćenja javnih beležnika (notara), pa oni sada imaju ovlašćenja u oblastitransakcija sa nekretninama,

⁸³Zakon o izvršenju i o obezbeđenju, Službeni glasnik RS, Br. 31/2011, 99/2011, 109/2013 – odluka Ustavnog suda.

⁸⁴Zakon takođe donosi detaljne procedure uslove za imenovanje privatnih izvršitelja, njihove nadležnosti i obaveze, i njihovu odgovornost za bilo kakvu štetu nastalu tokom procesa izvršenja.

⁸⁵Član 3 zakona o izvršenju i obezbeđenju.

⁸⁶Član 358 i 363 Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

⁸⁷Pravilnik o ispituzai izvršitelja, Službeni glasnik RS, Br. 74/2011. Pravilnik sadrži posebne odredbe o sadržini ispita.

⁸⁸Službeni glasnik Republike Srbije, Br. 31/2011, 85/2012, 19/2013.

postupaka koji se odnose na suvlasnike imovine, podelu zajedničke imovine i u vanparničnim i upravnim postupcima, uključujući i ostavinski postupak.⁸⁹

44. **Javni beležnici će preuzeti nadležnost za usluge overe, što su do sada obavljali sudovi.** Planirano je da Srbija ima oko 360 javnih beležnika.⁹⁰

(d.) Medijatori i drugi oblici alternativnog rešavanja sporova

45. **Zakon o posredovanju – medijaciji⁹¹ je stupio na snagu 2005. godine, i obezbeđuje korišćenje medijacije u svim sporovima, osim onih čije je rešavanje u isključivoj nadležnosti suda ili drugog organa, i ovaj Zakon omogućava započinjanje medijacije ili pre ili nakon preduzetog pravnog postupka, odnosno, nezavisno od pokretanja bilo kog formalnog postupka.**

46. **Na osnovu Zakona o posredovanju – medijaciji iz 2005. godine, Ministarstvo pravde, Narodna banka Srbije, Advokatska komora Beograda i Centar za prava deteta su 2006. godine osnovali Centar za medijaciju.** Zakon predviđa upotrebu medijacije u svim sporovima, osim u onim sporovima koji su u isključivoj nadležnosti suda ili drugog organa. To omogućava da se pokrene medijacija sa ili bez odgovarajućeg formalnog postupka. Nacionalni centar za medijaciju je formiran sa primarnim zadatkom pružanja usluga medijacije, organizovanja obuka i stručnih skupova, promovisanja medijacije i objavljivanja materijala o medijaciji. Međutim, do 2012. godine, samo 729 slučajeva je došlo do Centra za medijaciju, od kojih je 313 rešeno kroz medijaciju. Zakon o zaštiti potrošača iz 2010. godine, doveo je do povećanja broja slučajeva medijacije: udeo predmeta vezanih za zaštitu potrošača se povećao sa 57% u 2011. godini na 73% u 2012. godini.

47. **Ministarstvo pravde i državne uprave je 2012. godine formiralo radnu grupu za izradu novog Zakona o medijaciji, kako bi se ispunili međunarodni standardi i kriterijumi za pristupanje EU.** Dobijeni nacrt zakona uvodi sistem za licenciranje medijatora. Početna licenca bi se izdavala na tri godine, sa mogućim obnavljanjem na pet godina. Nacrt zakona takođe predviđa da Ministarstvo pravde i državne uprave vodi registar posrednika (medijatora); izdaje, obnavlja i oduzima licence; definiše program obuke za medijatore i izdaje akreditacije za sprovođenje obuka.

48. **Pored medijacije, drugi oblici alternativnog rešavanja sporova postoje u Narodnoj banci Srbije (Centar za zaštitu i edukaciju korisnika finansijskih usluga) i Privrednoj komori Srbije (Posredovanje u finansijskom restrukturiranju privrednih društava⁹² i Spoljnotrgovinska arbitraža⁹³).** Zakon o arbitraži⁹⁴ je usvojen 2006. godine, i njegova primena je obavezna za domaće arbitraže.

⁸⁹ Članovi 82 i 83. Zakona o javnim beležnicima.

⁹⁰ Član 15, Zakona o javnim beležnicima.

⁹¹ Službeni glasnik RS, Br. 18/2005.

⁹² Medijacija u kompanijama u finansijskom restrukturiranju predstavlja sporazumno restrukturiranje korporativnih dugova, odnosno redefinisane dužničko-poverilačkih odnosa između privrednog društva u finansijskim teškoćama i njegovih poverilaca, prvenstveno banaka.

⁹³ Kada se nadležnost dogovori između stranaka, Spoljnotrgovinska arbitraža je kompetentna za rešavanje sporova nastalih između međunarodnih poslovnih odnosa, odnosno, poslovnih odnosa između stranaka u različitim zemljama, iliako se u inostranstvu izvršava bitna obaveza iz poslovnog odnosa ili je u inostranstvu mesto sa kojim je

(e) Zaštitnik građana - Ombudsman

49. **Građani mogu podneti žalbe Ombudsmanu Republike Srbije ukoliko smatraju da im je povređeno pravo na pravično suđenje ili suđenje u razumnom roku; tu je i neizvršenje sudskih presuda, ili kada se smatra da način na koji je Ministarstvo pravde i državne uprave postupilo po pritužbama građana neodgovarajući ili neadekvatan.**⁹⁵¹Prema Godišnjem izveštaju Ombudsmana za 2012. godinu, Kancelarija Ombudsmana primila je 289 pritužbi za navodno kršenje prava na suđenje u razumnom roku.

50. **Institucije Ombudsmana su nezavisne.**Postoje ombudsmani na lokalnom, pokrajinskom i republičkom nivou. U mnogim od navedenih slučajeva, građani su navodili da su takođe podnosili tužbe Evropskom sudu za ljudska prava za isti slučaj kršenja njihovih prava. Ombudsmani takođe dobijaju sve veći broj zahteva za pravnu pomoć prilikom izrade podneska, ili za predstavljanja stranaka pred sudovima i drugim državnim organima, i za tumačenje ili objašnjavanje zakonskih odredbi.

(f) Agencija za borbu protiv korupcije

51. **Agencija za borbu protiv korupcije je nezavisno državno telo formirano u cilju prevencije korupcije i stvaranja uslova za povećanje integriteta državnih organa, i lični integritet građana Srbije, posebno javnih funkcionera.**Agencija je formirana po Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije u oktobru 2008. godine, a počela je sa radom u januaru 2010. godine.

52. **Agencija za borbu protiv korupcije je nadležna da postupa po pritužbama fizičkih i pravnih lica.** Od 2010. do 2012. godine, većina pritužbi koje je Agencija dobila, bile su protiv državnih organa, posebno u smislu navodne nepravilnosti u radu državne uprave i pravosudnih organa. Prema Godišnjem izveštaju Agencije za borbu protiv korupcije za 2012. godinu, pristiglo je 208 pritužbi na rad javnog tužilaštva, 72 pritužbe na rad sudova i 230 pritužbi na rad državne uprave u periodu od 2010-2012. Kao odgovor na primljenu pritužbu, Agencija za borbu protiv korupcije može inicirati istragu (administrativni postupak) i ukoliko je pritužba osnovana, Agencija će obavestiti nadležne institucije (npr. tužilaštvo, prekršajni sud).

predmetsporana j dužepovezan, iliakosu se strankeizričitosporazumele da je predmetsporazuma o arbitraživezanzavišedržava.

⁹⁴Službeni glasnik Republike Srbije, Br. 46/2006.

⁹⁵Član 17 Zakona o zaštitnikugrađana: „Zaštitnikgrađana je ovlašćen da kontrolišepoštovanjepravagrađana, utvrđujepovredeučinjeneaktima, radnjamailinečinjenjemorganauprave, ako se radi o povredirepubličkihzakona, drugihpropisaiopštihakata.

Zaštitnikgrađana je ovlašćen da kontrolišezakonitostipravilnostradaorganauprave.

Zaštitnikgrađananijeovlašćen da kontrolišerad Narodneskupštine, predsednikaRepublike, VladeSrbije, Ustavnojsuda, sudovaijavnihtužilaca.“

(f) Strukovna udruženja

(i.) Društvo sudija Srbije

53. **Društvo sudija Srbije (JAS) je dobrovoljno strukovno udruženje sudija, osnovano 1997. godine.** Društvo sudija Srbije je član Evropskog udruženja sudija i tužilaca za demokratiju i slobode (MEDEL) i Međunarodnog udruženja sudija, i otvoreno staje u zaštitu nezavisnosti sudstva.

54. **Društvo sudija Srbije štiti interese struke, zalaže se za svoje viđenje reforme pravosuđa i uvođenje sistema obuke sudija, redovno vrednovanje njihovog učinka i disciplinske odgovornosti.** Ovi sistemi su sada uvedeni u važećim zakonima. Formiranje Saveta pravosuđa po zakonu iz 2001. godine, kao i dalje razvijanje statusa VSS i njegove regulative po Ustavu, sprovedeni su uz napore Društva sudija Srbije i istaknutih profesora koji su delili isto stanovište. Pravosudni centar za obuku i stručno usavršavanje je osnovan 2001. godine, na inicijativu Društva sudija Srbije koje je, zajedno sa Vladom Srbije, bilo 50%-50% suosnivač Pravosudnog centra za obuku i stručno usavršavanje.

(ii.) Udruženje tužilaca Srbije

55. **Udruženje tužilaca Srbije (PAS) je dobrovoljno udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca, osnovano 2001. godine.** Aktivnosti Udruženja podrazumevaju rad sa Vladom na izradi nacrtu Zakona o javnom tužilaštvu, Zakona o Državnom veću tužilaca, kao i podzakonskih akata za DVT.

56. **Udruženje tužilaca Srbije je formiralo strateško partnerstvo sa Društvom sudija Srbije zasnovano na zajedničkim ciljevima davanja doprinosa procesu reformi u pravosuđu. PAS štiti interese struke.** Članstvo doživljava Udruženje tužilaca Srbije kao organizaciju koja pouzdano i dosledno pruža najbolje moguće usluge, prilagođavajući aktivnosti potrebama članova (posebno tokom procesa reizbora 2009. godine i na početku 2010. godine) i spoljašnjim faktorima koji se javljaju usled brzog tempa reformi u sistemu pravosuđa. Udruženje tužilaca Srbije strateški koristi ovu saradnju, uz snažnu podršku međunarodnih mreža (MEDEL i Međunarodno udruženje tužilaca).

(iii.) Udruženje sudija prekršajnih sudova

57. **Udruženje sudija prekršajnih sudova (MAS) je dobrovoljno udruženje sudija prekršajnih sudova, osnovano 2002. godine.** Aktivnosti MAS usmerene su na pružanje podrške Vladi u pripremi zakonskog okvira značajnog za sudije prekršajnih sudova (Zakon o prekršajima) i organizovanje obuka za primenu novih zakona.

58. **MAS štiti interese sudija prekršajnih sudova.** Sve sudije prekršajnih sudova su članovi Udruženja. protects interest of the Misdemeanor Judges.

(iv.) Advokatska komora Srbije

59. Članstvo u Advokatskoj komori Srbije je obavezno za advokate koji postupaju pred sudovima Srbije.⁹⁶ Udruženje obuhvata devet regionalnih advokatskih komora⁹⁷ i reguliše sve aspekte advokata koji se pojavljuju pred redovnim sudovima: njihov prijem i napuštanje prakse; način organizovanja prakse (kao pojedinačni advokati, partnerstva ili zajedničke advokatske kancelarije); i vrstu i primenljivost disciplinskih mera.⁹⁸ Komora je takođe zadužena za izradu etičkog kodeksa za advokate, određivanje takse i troškova koje naplaćuju advokati.⁹⁹ Komora je takođe odgovorna za Advokatsku akademiju radi pružanja kontinuirane obuke advokatima.¹⁰⁰ Pored plaćanja članstva Komori, advokati takođe moraju da imaju osiguranje od profesionalne odgovornosti, kroz grupnu polisu dobijenu od Komore, ili direktno od osiguravajuće kompanije.¹⁰¹

(g) Organizacije civilnog društva

60. Iako u Srbiji postoji veliki broj organizacija civilnog društva, uključujući mnoge organizacije za ljudska prava, mali broj ovih organizacija se fokusira na pitanja vezana za opšti razvoj pravosudnih institucija u Srbiji.¹⁰² Do danas, organizacije za ljudska prava su se fokusirale na efekat koji određene mere mogu imati na pojedinca ili grupu, a ne na njihov efekat na rad pravosuđa u celini. Postoje takođe i neke organizacije civilnog društva koje su aktivne u informisanju društva i generisanju debate o evropskim integracijama. Neke organizacije civilnog društva su uključene u izradu zakona relevantnih za reformu pravosuđa, istraživanja, obuke, aktivnosti vezane za podizanje javne svesti.

(h) Pružaoci besplatne pravne pomoći

61. Iako Ustav Republike Srbije garantuje pravo na pravnu pomoć, pružanje pravne pomoći, uključujući besplatnu pravnu pomoć, ne postoji kao integralno regulisan sistem. Kako bi se sistemski regulisala besplatna pravna pomoć, Ministarstvo pravde i državne uprave je priprenilo nacrt Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u decembru 2013. godine. Nacrt Zakona definiše pružaoce i korisnike besplatne pravne pomoći, registar i obaveze pružalaca, postupak za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć, finansiranje, kontrolu i nadzor nad sprovođenjem Zakona, i odgovornosti za kršenje zakonskih odredbi.

62. Iako novi Zakon nije usvojen, nekoliko različitih zakona sadrži odredbe vezane za pravnu pomoć i pružanje usluga pravne pomoći u opštinama, direktno pravno zastupanje, naknadu za troškove

⁹⁶ Član 6, Zakona o advokaturi, Službeni glasnik RS, Br. 31/2011, 24/2012.

⁹⁷ Član 54, Zakona o advokaturi, Službeni glasnik RS, Br. 31/2011, 24/2012

⁹⁸ Članovi 65, 75-81, i 87, Zakona o advokaturi, Službeni glasnik RS, Br. 31/2011, 24/2012.

⁹⁹ Advokatski tarifni propisi u Srbiji, kao samostalna, nezavisna i obavezna strukovna organizacija (udruženje) advokata. Iznos naknade za advokata u krivičnom postupku u advokatskoj tarifi je određen na osnovu potencijalne kazne za krivično delo koje se okrivljeni tereti. Iznos nagrade za rad advokata poslužbeno dužnosti je određen u skladu sa Pravilnikom koji je usvojilo Ministarstvo pravde, i u ovakvim slučajevima taj iznos je do 50% iznos primenjene advokatske tarife. Nagrada za rad advokata – branioca poslužbeno dužnosti u predkrivičnom postupku (polisijaska istraga) je utvrđena na isti način zasnovana je na istim propisima kao i u krivičnim postupcima.

¹⁰⁰ Član 86, Zakona o advokaturi, Službeni glasnik RS, Br. 31/2011, 24/2012.

¹⁰¹ Član 37, Zakona o advokaturi, Službeni glasnik RS, Br. 31/2011, 24/2012.

¹⁰² TASC Procena potreba, 2011. god

predstavljanja, podršku za pristup pružen kroz NVO, univerzitetske pravne klinike i/ili besplatne usluge od strane članova Advokatske komore Srbije. Zakon o lokalnoj samoupravi¹⁰³ predviđa da lokalne samouprave organizuju usluge pružanja pravne pomoći koje će koristiti građani. Opštinski pravni centri postoje u oko 1/3 od ukupnog broja opština(od 150 opština u Srbiji, 42 opštine su formirale službe pružanja besplatne pravne pomoći, 9 opština još uvek nije formiralo službu za pružanje besplatne pravne pomoći, ali ipak pružaju besplatnu pravnu pomoć).¹⁰⁴U 2011. godini, opštinske službe za besplatnu pravnu pomoć pružile su usluge u 62.242 slučaja, a u 2012. godini taj broj je iznosio 71.741.

¹⁰³Član 20 tačka 31, Službeni glasnik RS, Br. 129/07.

¹⁰⁴Svetska banka je organizovala istraživanje.